ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 16—ՇԱԲԱԹ—11 ՅՈՒՆՎԱՐ 1858

ՄՈՒՍԱՅՔ ՄԱՍԵԱՑ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Այս թատերական Թերթը ամէն շաբաթ [illegible] կը տպուի : [illegible] : Թերթին [illegible] Պ. [illegible] կը յանձնուի :

Տարեկան գինն է կանխիկ 60 գհշ [illegible]
Վեցամսեայ » » 35 »
Մէկ թիւին [illegible] 80 փր
[illegible] : Այս [illegible] ամէն շաբաթ օրեր կը հրատարակուի :

ԾԱԳԻ ՈՍԿԵԴԱՐԵՆ ԴԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Ընդ նոր տարւոյս ծագման շքեղ՝
քանի՜ փառք պէտք փայլի
Հայաստանեայ 'ի հորիզոն
նոր Արշալոյս զեղանի :

Սա ըղձալուր [illegible]
չքնաղ Արփւոյն աւետ՝
գոր յաւիտեան անմահնելի
Դրօշմութիւնն մեզ ծագէ :

Թող հրճուեսցին Ազգասէրք
սիրով, և յաւէրժ ցնծասցեն.
զի Արամեան Հորիզոնից
ծագի նոր ՈՍԿԵԴԱՐՆ :

ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ . . .

Բնական համարձակութեամբ կրնամ ըսել, որ Եւրոպայու մէջ գտնուող իրա-զանցիք [illegible] բաւական ժամանակէ 'ի վեր Ազգասիրութիւն բառը իր բերանը առած գրեթէ ամէն տեղ և ամէն ժամանակ կը գործածէ : Այդ՝ ներսէն խօսքերով խօսա խանդաղատանք կը հայցուի ամէն անոնց՝ որոնք այս [illegible] Ազգասիրութեան բառը՝ [illegible], միթէ գիտե՞ն եղբարք, թէ ինչ կը նշանակէ Ազգասիրութիւնը . որդեօք իրենց մտքէն անցած է, որ Ազգասիրութեան սահմանները կատարեն :

Կը յուսամ, որ հարկ չէ երկար բացատրութիւններով մտնել շարադրութեանս՝ Ազգասիրութեան ինչ ըլլալը համոզելու համար . վասն զի [illegible] Ազգասէր Արմէր [illegible] [illegible] են մեզ անոր ինչ ըլլալն ըսելու . անանկ որ՝ ուրիշ կերպով գանել կարգավոր Ազգասիրութեան կատարելապ պատկերը իր աչքին առջեւը ունենալ . . . բայց ես ինչ կը խօսիմ, պէտք չէ որ, ես ալ գանեմ կարձ [illegible] [illegible] խօսքերս [illegible], անշուշտ [illegible] է . միթէ Ազգասիրութիւնը ստուեր մի է, միթէ [illegible] է . քա՛ւ լիցի, որ [illegible] և գեղեցիկ յատկութիւն մը [illegible] կարգին մէջ դանուի . Ազգասիրութիւնը մարդուս բնական մէկ յատկութիւն ըլլալն է : Երանի՜ այն անձին՝ որուն սրտին մէջ Իմաստասիրութիւնը բարեհամբեր է [illegible] այս գեղեցիկ առաքինութեան հանճարը . որով անոր երակներուն մէջ նոր արիւն կը վազէ, և [illegible] կը [illegible], թէ իրեն սրտին մէջ [illegible] է Ազգասիրութեան գեղեցիկ ծառը, այն որ կեանք կը պարգեւէ մարդուս : Զի՛ ուրեմն այնչափ [illegible] մը միայն արժանի է փայլելու Երկինք և Ընութեան ամենազօր պարգեւները : Իմ սիրելի ընթերցողս, [illegible] նայիլ ան-

գամ մը սա ծաղիկներուն՝ որոնք իրենց սնմեղ մանկութեր քաղցրնին ժողոված կը պատմեն անոնց այն բոլոր վէհ անձանց Ազգասիրական գործերը՝ որոնք երբեմն մեր սիրելի Ազգը գիտեր և ցոյցեր [illegible] կը պահեն . ո՛հ, տե՛ս սա անմեղ մանուկները, ինչպէս ականջ կը դնեն իրենց ծնողացը խօսքերուն, և իրենց փափուկ սրտերուն զգացմունք չկնալով [illegible] երբեմն երբեմն " Հայր իմ, (կամ) Մայր իմ, մենք ալ Ազգասէր ըլլալ կ'ուզենք " կ'աղաղակեն . անշուշտ Երկինք առատօրէն կը տեղայ իր օրհնութիւնը և բարիքները այսպիսի ընտանեաց վրայ :

Նայած մըն ալ գործո՛ց աչուրներդ սա միւս ընտանեաց վրայ . հարցո՛ւր իրենց, թէ երբեք Ազգասիրութեան ինչ ըլլալը գիտեն . իսկի համար այդ բառերը ամենատխուր և սրտառուչ տեսարան մը կը ներկայացնէ . . . նայէ մէյ մը, թէ Ազգասէր ծնողք ունենալով աղէկներ ինչ վիճակ գծագրութիւն ունին . մի' խառներ անոնց գեղեցկութեանն[illegible] [illegible] բան . այս ընտանիքներուն կենդանութիւնը գիտէ . աղքատութեան նորաձեւ նշաններ կըրնաս տեսնել հոն . ո՛չ երբեք : Այդ՝ խօսքեր չունին այնպիսի ծնողաց համար բաներ, թէ անպատիւ ծառեր են, և այրուելի 'ի զաւ ուրիշ բանի մը չեն ծառայեր :

Մէկդի թողունք այս տեսարանը, և եկո՛ւր, որ քեզի առաւել սոսկալի տեսարան մը ներկայացնեմ . տես հիմայ ալ սա ազգասէրներուն կարգը . ըսէ, թէ ինչպէս " Մենք Ազգասէր ենք, Ազգերնուս օգուտը ջանք ընելու պատրաստ ենք, Ազգասէրները կը սիրենք " կանչուրսուելով ամէն տեղ կը շրջին . . . վա՜յ, և յիրաւի՜ կրկնակի վա՜յ այնպիսիներուն՝ որոնք ստելի և նախատելի համարձակութեամբ իրենք Ազգասէր կը դաւանեն . և իրենց ազգին օգուտ մը ընելնուն 'ի զատ՝ վնաս ալ կը հասցնեն . Կ'ըսուին, ո՛վ իմ սիրելի ընթերցող, որ այնպիսիները միայն իրենց բրածին համեմատ՝ բնաւ ուրիշին բրածին չեն հաւնիր . և ասկէց 'ի զատ կը ջանան միշտ կեղծ ու պատիր երեսնութեամբ զարդարուած հնարքներով յերկիր կործանել ամէն այնպիսիները՝ որոնք, եթէ քաջալերուին, անշուշտ սիրով կարենան իրենց Ազգին օգտակար անդամներ ըլլալ : Այդ՝

անոնցմէ այդ տեսակ Ազգասէրները, և միթէ ուրիշ անոնցմէ՝ որոնք Ազգասիրութեան բառը իրենց գործերը ընելով չարաչափ վնաս կը հասցնեն . . . Արդէ՛ք մտածած, թէ մի " Ես Ազգասէր եմ " բառը միայն հերիք ինչ օգուտ ունիցեր և իր Ազգին, կամ թէ իր Ազգին արուած վնասին համեմատ օգուտ ալ ընծայե՞ր է :

Արդեօք՝ միայն " Ես Ազգասէր եմ " ըսելը բաւական չէ . այլ պէտք է նաև Ազգասիրութեան պարտաւորութիւնները կատարել :

Փառաւոր սերունդ մը գրելին անցած համար կերպարանը միայն իր սատանայ լեցնելով՝ ես անոնցմէներուն վրայ կը խնդամ ըսելը ինչ օգուտ ունի . Ազգին օգտակար ծառայութիւններ ընելու փափաքողներուն ձեռնտուութիւն չընելով՝ միայն " Ես Ազգս կը սիրեմ " ըսելը օգտակար հետեւութիւն մը կրնա՞յ ունենալ :

Կը խնդրեմ՝ Ձեզ ամենայն յարգանօք, սիրելի Ազգակիցներս, եկէք և այս ([illegible]) մէջ մէկ ուխտ մը ընենք միասիրտ և միաբան ըլլալու . ամէն մէկերնիս բոլոր ձիրքերնիս [illegible] և ձեռնտուս եղանք ընէ՛նք մեր Ազգը լուսաւորութեան արշալոյսին մէջ աւելի յառաջացնելու համար . անանկ որ՝ յետագայ դարերուն մէջ այս դարուս՝ ՈՍԿԵԴԱՐ կոչուելուն պատճառ ըլլանք :

Ահ . . . միթէ այս, և ասոր նման մինչեւ հիմայ Ազգասիրութեան վրայ խօսուածները փա՛նձր պիտի ելլեն . . .

Երկի՛ր Հայաստանի, բանանք սրտերնիս,
և ձեռքերնիս երկինք վերցունենք .
յաւէրժ սիրելու մէկմէկ Ազգերնիս
եկէ՛ք, միաւեղ մէկ ուխտ մը ընենք :

ՊԱՏԿԵՐ ՅՈՒՍԱՀԱՏԵԱԼ

ՍՐՏԻ

Հանդարտ քունէս ո՛հ կ՚արթըննամ,
ահեղ սարսափ զիս կը պատէ ...
կը շուարիմ, աս ի՛նչ կ՚ըլլամ...
Բնութիւն համայն զայրացած է։

Ո՛հ, ի՛նչ խաւար սարսափելի
զիս թշուառս է շրջապատեր...
չըկա՛յ բընաւ օգնող ինծի...
կարծես, ես զիս եմ կորուսեր։

Աչքերս երկինք վերցընելու
չեմ բընաւին համարձակիր.
զի բարկութեամբ իւր ահարկու
կը դոռացնէ համայն զԵրկիր։

Սաստիկ կերպով խիստ զայրացած
փայլակ ու բոց ո՛հ կը ժայթքէ.
և կայծակներ արագընթաց
մէկէն ՚ի մէկ դուրս կ՚արձակէ։

Երկիրն ոտքիս տակ կը թնդայ,
ուժգին կերպով կը ցնցէ զիս...
երկինք վերէն ձիւն կը տեղայ...
ո՛հ, կը դողամ ես ողբալիս։

Սաստիկ հովը խիստ զայրացած
կը մռընչէ կատաղաբար,
իր թշնամւոյն դէմ յարձակած
առիւծին պէս՝ միշտ անդադար։

Կը շուարիմ, արդեօք ո՞ւր եմ...
Դժոխո՞ց մէջ... Երկրի՞ս վըրայ...
ո՛հ, չեմ գիտեր, արդ ի՞նչ ընեմ...
ինծի համար ալ ի՞նչ յոյս կայ...

Արագաթռիչ խիստ կայծակներ
ստէպ ստէպ կ՚անցնին քովէս,
և մարմնոյս իմ համայն ջիղեր
ո՛հ, կը ցնցեն շատ ուժգնապէս։

Ձիւնը մինչև իմին կուրծքըս
սկսած է հասնիլ արդէն...
ահ ու սարսափ իմ խեղճ սիրտըս
ամեն կերպով պաշարած են։

Երանի՜ թէ ամենևին
յԱշխարհ եկած ես չըլլայի...
ո՞ւր ես, իմին ժամըս վերջին...
հասի՛ր շուտով օգնել ինծի։

Ահեղագոչ ձայն մը կուգայ
ականջներուս խիստ հեռուէն...
ահա՛ կըրակ, բոց կը պոռթկայ
բարձըր լեռան մը գագաթէն։

Ո՞ւր ես, մա՛յր իմ, մա՛յր իմ գըթած
հասի՛ր առ իս... բայց ձայն չըկայ...
ականջներուս՝ միայն լերանց
արձագանգը միայն կուգայ։

Ո՞ւր ես, Արեգ, ո՞ւր պահուըտած...
ո՞ւր ես, Լուսի՛ն, ո՞ւր կորսուած...
ո՞ւր էք, Աստեղք, ո՞ւր ծածկուած...
ո՛հ, առանձին զիս էք ձըգած։

Դուք՝ որ համայն արարածոց
ձերին լոյսը կը պարգևէք
առատօրէն՝ և միշտ անոնց
ձերին դէմքը կը ցուցունէք։

Ձեզ կ՚աղաչեմ, ըսէ՛ք, ինչո՞ւ
մոռցեր էք զիս, ինչո՞ւ համար.
և փախչելով ինէ հեռու
կ՚ողբացընէք զիս անդադար։

Ի՞նչ ահռելի խոր լռութիւն...
չըկայ մէկը պատասխանել...
ա՛հ, սի՛րուն Մահ, ո՞ւր կորար դուն...
հասի՛ր վըրաս, շունչըս կտրել։

Ես լաւ գիտեմ, ինծի Մահը
ամենևին չմօտենար.
այլ ան կ՚ուզէ հանդիստ սիրտ մը,
յափշտակել անգըթաբար։

Կ՚առնու մէկանց մանուկն անմեղ
գորովագութ մօրը գրկէն,
և կը բաժնէ՝ սիրով կապուած
սիրահարեալն սիրուհիէն։

Իր սայրասուր մանգաղովը՝
դեռ նորաբոյս օրիորդին՝
անգըթութիւն առած ձեռքը,
կուտայ վախճան ծաղիկ կեանքին։

Բայց ինձ նըման թշուառները
հեռուներէն միշտ կը դիտէ,
և աղեղն իր սուր նետը
ցուցունելով ծաղըր կ՚ընէ։

Միշտ անդադար կը թռչըտի
իր թևերը բաբախելով,
մէյ մ՚ալ յանկարծ կը բաժնուի
իրեն որսէն՝ խոյանալով։

Ա՛հ, ո՛վ Ճիւաղ, ա՛հ, դու ի՞նչպէս
Ճանկերըդ բաց կըմօտենաս
երիտասարդ զուարթ անձին,
և կենացը վախճան կուտաս։

Հասի՛ր, անգութ, արդ՝ զիս ալ տե՛ս...
ողորմէ՛ ինձ, վերջ տո՛ւր կեանքիս.
տե՛ս, կ՚աղաչեմ քեզի ի՞նչպէս...
հասցո՛ւր ալ զիս իմ վախճանիս։

Գոնէ սրտիս դառնութիւնը
քիչ ցընելու կարենայի...
գոնէ աչացս բղխէր գետը...
թերևս անով սփոփուէի...

Աչուըներըս քար կտրեցան...
ձիւնը մինչև կոկորդս հասաւ...
ես չեմ կրնար այս դառնութեան
ալ դիմանալ... ո՛հ, բաւ է, բաւ....

Բնութիւն համայն՝ կարծես, ինծի
դէմ է զիներ, կործանելու...
բոլոր մարմինս կը բըռնկի...
ո՛հ, ալ ո՞վ կայ ինձ օգնելու...

Ա՛հ, ո՛վ Երկինք, ո՛վ դու Երկիր...
և ո՛չ մէկէն ողորմութիւն...
ալ կեանքն է ինձ անտանելի...
ի՜նչ աստիճան թշուառութիւն։

Ընելիքըս այժ գիտեմ...
պէտք է վախճան՝ տամ օրերուս...
ալ հասի՛ր Մահ խոժոռադէմ...
թո՛ղ ալ մարի կենաց իմ լոյս...

Հոս՝ յուսահատեալը ալ չկրնար յիշել, թէ զինքը ստեղծող Արարիչը ողորմա՛ծ է, և թէ պատրա՛ստ է զինքը ազատելու իւր սոսկալի վիճակէն՝ երբ իրեն աղաղակէ. ուստի՝ մէկէն կը դիմէ իր ձեռքովը կենացը վախճան մը տալու՝ ի սարսափ համայն Բնութեան և մարդկան։

(Շարունակութիւն)

ԵՐԸՆՋԱԿ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԱԳՈՅՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Վարագոյրը բացուելուն՝ դարձեալ Խոսրովէ ագարակը կը ներկայացուի։

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա

ԱՍՏՂԻԿ

Աստղիկ. Ահա Աշխարհս և իր վայելչութիւնը ... ի՛նչ աստիճան յիմարութիւն է՝ Աշխարհիս ունայնութիւնը գիտնալէն վերջը տակաւին զանիկայ պաշտելը ... անթիւ անհամար անձինք ունեցած հարստութիւննին բաւական չսեպելով՝ դեռ կ՚աշխատին գանձ գանձի վրայ դիզելու ... ի՛նչ տարօրինակ կարգադրութիւն ... հարուստ անձինք իրենց հարստութիւնը կ՚աւելցընեն շարունակ՝ գրեթէ առանց աշխատելու. իսկ աղքատները հազիւ հազ կրնան ճարել իրենց օրական ապրուստը դառն և անտանելի աշխատութեամբ ... թէ որ աշխատութիւնը ըլլար մարդուս հարստութիւն պարգևողը, իմ հայրս հիմայ ամենահարուստ մէկը ըլլալու էր. վասն զի գրեթէ իր օրուան տասն ու վեց ժամը արեան քրտինքի մէջ կ՚աշխատի. չէ, չէ. աշխատութիւնն ալ պարապը կ՚երթայ՝ եթէ Երկնից կամացը համեմատ չէ. ուրեմն՝ այս թշուառ Աշխարհիս մէջ գոհ ըլլալէն ուրիշ միջոց չկայ երջանկանալու համար. փա՜ռք Արարչին՝ որ մարդուս կեանքը շատ երկար չէ ըրած։

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ

ԱՍՏՂԻԿ ԵՒ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ

Աստղիկ. Մա՛յր իմ։

Վարդանոյշ. Հայրդ դեռ չեկաւ, սի՛րելիդ իմ Աստղիկ։

Աստղիկ. Արդեօք ի՞նչ լուր պիտի բերէ։

Վարդանոյշ. Կը յուսամ, որ զուարթ դէմք և ուրախ սրտով ետ պիտի դառնայ։

Աստղիկ. Շատ ուշացաւ... Արևին մարը մտնելուն երեք ժամ մնաց։

Վարդանոյշ. Ուրեմն ալ չուշանար. անշո՛ւշտ կուգայ հիմայ ... Շուշանը, բարեկամուհիդ կուգայ։

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ

ԱՌՋԻՆՆԵՐԸ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆ

Աստղիկ. Ո՛հ, Շո՛ւշան...

Շուշան. Սի՛րելի՛ իմ Աստղիկ, կը յուսամ, որ երջանիկ էք... Ա՛հ, զանազան տըխուր պատմութիւններ ամեն տեղ կը լուին... կ՚ըսուի թէ Սմբատ յաղթուեր է Աշոտի բանակէն. կ՚ըսուի նաև, թէ Ախուրեան գետը Սմբատի բանակին մեծ մասը տարած է։

Աստղիկ. Ո՛հ, Շո՛ւշան. երբէք չեմ սիրեր յաղթուած կողմին պատմութիւնը լսել։

ՏԵՍԱՐԱՆ Դ

ԱՌՋԻՆՆԵՐԸ ԵՒ ԽՈՍՐՈՎ.

Խոսրով. Ո՛հ, իմ սիրելի ամուսինս, Վարդանոյշ... Աստղիկ... ալ կը մեռնիմ ես...

Աստղիկ. Հա՛յր իմ...

Վարդանոյշ. Ո՛հ, սիրտս...

Շուշան. Կը շուարիմ...

Խոսրով. Եղո՛ւկ իմ ամուսնոյս... եղո՛ւկ իմ աղջկանս... ո՛հ... դեռ կ՚ապրիմ...

Վարդանոյշ. Հանդարտէ՛, սիրելիս...

Աստղիկ. Պա՛դցըրէկ հայր իմ...

Շուշան. Երկի՛նք...

Խոսրով. Ա՜յո. երկինք երկիր միաբանած՝ ինձ պէս եղկելի մը գահավիժելու կը ջանկան... երանի՛, հազար երանի՛ հայրենեաց փառացը համար պատերազմի դաշտին մէջ ինկած զինուորներուն... (արտասուելով) Ո՛վ Մահ, գոնէ դու ողորմէ՛ ինձ...

Վարդանոյշ. Կը շուարիմ, ուր ըլլալս չեմ գիտեր... Աըխացի՛ր, սիրելիս. կ՚ուզես ձգել հոս Զմեզ անմխիթար...

Աստղիկ. Ո՛հ, կ՚ուզե՞ս զիս անհայր թողուլ... բայց չէ, ես վստահ եմ, որ միշտ ծնողացս քով պիտի գտնուիմ. պիտի երթամ անոնց ետևէն՝ ուր որ երթան։

ԽՈՍՐՈՎ․ Ինչ ընեմ․․․ որու վերցընեմ աղուընկրս․․․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Այս բաւական է, ո՛վ Երկինք, դու օգնութեան հասիր մեզ․․․

ՇՈՒՇԱՆ․ Ինչ աղէտալի տեսարան․․․

ՆԱԶԼԻԿ․ Ո՛հ, մի արտասուեր, անուշիկ հայր իմ, մի վշտանար, իմ քաղցրիկ մայրս․ Արարչին գթութեանը ապաւինինք․ Անոր ողորմութիւնը չափ չունի․ Անոր գթութեանը սահման որոշուած չէ․ Ան է որ ամենազօրութեամբ խաւարը լուսոյ կը փոխէ․ Ան է որ բացուած սրտերը բաժակի կը դարձունէ․ մի յուսահատիր, հա՛յր իմ․․․ մի նուաղի՛ր, մա՛յր իմ․

ԽՈՍՐՈՎ․ Թող Երկնից կամքը ըլլայ․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Արարչին ապաւինողը պիտի չկորսուի․

ՇՈՒՇԱՆ․ Երկինքն է միայն՝ անպաշտպաններուն օգնականը․

ՆԱԶԼԻԿ․

Բարերար սրտին
Իրեն վստահինք․
մենք Իրեն մի՛այն
միշտ ապաւինինք․

(Կ'երթան)

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե

ԽՈՍՐՈՎ․

ԽՈՍՐՈՎ․ Ա՜հ, ինչպէս պիտի կարենամ մխիթարել իմ սիրելի ամուսինս, իմ մէկ հատիկ աղջիկս, քանի որ իմ սիրտս ալ անոնց կրած վշտովը վշտացեալ է․․․ ողբալի և թշուառ արարածոց մէջ ամենէն սոսկալի վիճակ ունեցող կա՛յ մի․․․․

ՏԵՍԱՐԱՆ Զ

ԽՈՍՐՈՎ ԵՒ ՆԱԶԼԻԿ

ՆԱԶԼԻԿ․ (տեսնելով Խոսրովին երեւնալը․ Ինքն իրեն) Հա՛ա․

ԽՈՍՐՈՎ․ Ա՜հ, ալ ինչ զուարթ օր տեսնելու համար կ'ապրիմ ես․․․ բոլոր աշխարհ իր մանկաղօրքը հնձող Մահը դեռ չը մօտենար ինծի․․․ Այո, երջանիկ կ'ըլլայի ես, թէ որ իմ Նազլիկս բարեհաճէր Սուրէն իշխանին հետ ամուսնանալու․․․ այլ 'ի զո՛ւր․․․ ասանկ բանի մը բնաւ յոյս չկայ․ վասն զի Նազլիկ չէ թէ միայն չսիրեր զիշխանը, այլ նաեւ զեւ զազդախար մ'ալ ստացած է անոր վրայ․․․ ո՛չ, ո՛չ․ ես այնչափ անգութ սիրտ մը չունիմ՝ որ իմ աղջկանս սիրտը վիրաւորեմ․ թէ և լաւ գիտեմ, որ պիտի ընդունի իմ առաջարկութիւնս, թէ որ կարող ըլլայ համոզելու որ իշխանին հետ ամուսնանալովը թէ իր և թէ իւր ծնողացը երջանկութեանը պատճառ պիտի ըլլայ․ այն ժամանակը անշո՛ւշտ իր ընթացքը պիտի փոխէ իշխանը, մեզի հետ սիրով պիտի վարուի, և պիտի ջանայ զմեզ երջանկացընելու․․․․ Ահա երջանկանալու միջոց մը․ բայց աւա՜ղ, որ անհնարութեան վիրապ մը բացուած է զմեզ անկէց․․․ (կ'երթայ)

ՆԱԶԼԻԿ․ (մէկ մը ծածկուած տեղէն դուրս գալով) Երկնքակ, Երկնքակ․․․ քու ստուգիւ սիրտդ որչափ պիտի ցաւի արդեօք, երբ որ իմանաս թէ դու իմ ծնողացս երջանկանալուն արգելք մը եղած ես չգիտնալովդ,․․․ Ես վստահ եմ, որ Ինքը պիտի խրատէ զիս անշուշտ՝ զինքը մոռնալով իշխանին հետ ամուսնանալու, ծնողացս վիշտը վերցընելու համար․․․ Ինչ կըխօսիմ, ինչ կը խօսիմ․․․ ո՛հ, խանելագ սիրտ․․․ մինչ մաշցայ իմ խոստումս․․․ մինչ ես ալ պիտի նմանիմ այն տեսակ աղջկանց՝ որոնք մէկ բերնով կը խոստանան, քանի որ սրտերնին դեռ չգիտեր և չզգար բան մը․․ չէ, չէ․ Երկինք, Երկիր և համայն Տիեզերք թող վկայ ըլլան, որ ես իմ Երկնքակէս 'ի զատ ուրիշ մէկը չպիտի սիրեմ․․․ բայց ծնողքս․․․ թշուառ աղջիկ․․․ թող համայն աշխարհ տեսնէ այնպիսի վիճակ մը՝ որ նոյն իսկ Դժոխքը կը սոսկացընէ․․․ (կ'երթայ)

(Նազլիկը կ'երթայ․ Երկրորդ վարագոյրը կը բացուի և ներսէն երգեր կը լսուին)

ԽՈՍՐՈՎ․)
ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ } (ներսէն միասին)
ՆԱԶԼԻԿ․)

Ա՜հ, մոռցանք ալ վերջապէս
այն սոսկալի զատն վայրկեանը․
որն որ անշուշտ վշտօք պէտպէս
պիտի լեցնէ մեր սրտերը․
Կեանք անտանելի
վիշտք անկրելի
միայն՝ մեր սրտին բաժինն են եղեր․

Այս ժամուս մէջ աշխարհ համայն
հանգիստ կ'առնու քնով խորին․
բայց մեր սրտ'ըն խռովութեան
ծովուն մէջը կը տատանին․․․
Ո՛չ մէկը մեզի․․․
Ո՛վ պիտի հասնի
մեր խեղճ սրտերը մխիթարելու․

Աչուըներնուս գառըն գետակ
յաւուհետև ալ թող վազէ
առատօրէն և շարունակ,
մինչև Մահը զմեզ գրկէ․
Մեք միայն թշուառ
ըլլալու համար
ո՜հ, ստեղծուած ենք, ողբալ անդադար․

ՏԵՍԱՐԱՆ Է

ԽՈՍՐՈՎ․ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ ՆԱԶԼԻԿ

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Ո՛հ այսպէս, սիրելիդ իմ Խոսրով, Նախախնամութիւնը անշուշտ կը հսկէ մեր վրայ․

ԽՈՍՐՈՎ․ Ահա արտաղներ կը խօսին․․․ արշալոյսը մօտեցաւ․․․ հիմայ Սուրէն կուգայ զիս թշուառացընելու․

ՆԱԶԼԻԿ․ Թերևս մխիթարելու զմեզ․

ԽՈՍՐՈՎ․ Ո՛չ, չէ․ սիրելիդ իմ Նազլիկ, իմ սրտիս միակ սփոփանքը․․․ Սուրէնի սիրտը չկրնար փոխուիլ․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Փարաւոնի խստացեալ սիրտը Աստուած կակղացուց․

ԽՈՍՐՈՎ․ Երանի թէ բարեհաճէր այս անգութ Սուրէնի սիրտն ալ կակղացունել․․․ հա՛․․․ ձիերուն խրխինջը կը լսեմ․․․ Երկինք․․․ բազմութեամբ պաշարելու կուգան․․ ահա ձիերէն վար իջան, իրենց քայլերը դէպ 'ի հոս կ'ուղղեն․ շուտ, իմ սիրելի Նազլիկս, ներս մտիր, շուտ ըրէ․ ո՜հ, ինչ պիտի ընեմ․․․

ՆԱԶԼԻԿ․ Ո՛չ, հա՛յր իմ, չե՛րթա՛մ, թերևս Սուրէն իմ աղաչանացս զիջանի․

ԽՈՍՐՈՎ․ Ահա կը մօտենան, կատաղութեամբ կուգան․․․ թշուառ հա՛յր․․․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Ազատէ՛ զիս, Երկինք․․․ զօրացո՛ւր զիս, ո՛վ սուրբ Լոյս․․․ ո՜հ, սիրտս կը տրոփէ․․․

ՆԱԶԼԻԿ․ Մի՛ վհատիր, անուշիկ մայր իմ․․․

ՏԵՍԱՐԱՆ Ը

ՆԱԶԼԻԿ · ՍՈՒՐԷՆ · ՀՄԱՅԵԱԿ · [illegible] ·

ՍՈՒՐԷՆ․ (Խոսրովը նշմարելով) Ահա՛ վերջապէս հասանք․

ԽՈՍՐՈՎ․ Բարի եկաք, տէ՛ր իմ․․․

ՍՈՒՐԷՆ․ Հաս ժամանակ չունիմ խօսելու, Խո՛սրով․ գիտցած ըլլա՛ս, որ ես այսօր Նազլիկը պիտի երթամ․ ուրեմն ըսէ նայիմ, ինչ պատասխան պիտի տաս․

ՆԱԶԼԻԿ․ Սո՛ւրէն, Սո՛ւրէն, կեցի՛ր, իմ հայրս չկրնար անմիջապէս իր պարտքը վճարել․

ՍՈՒՐԷՆ․ Ուրեմն պէտք է որ իր պարտքին տեղը զքեզ տայ ինծի․

ՆԱԶԼԻԿ․ Սիրտդ կը քաշէ․․․ կ'ուզես տեսնել իմ մահս․ կ'ուզես որ իմ սիրելի ծնողքս թշուառութեամբ գերեզման իջնան․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Ինծի նայէ, Սո՛ւրէն, աղէկ կ'ըլլայ որ ընելիքնիս շուտ ընենք․

ՆԱԶԼԻԿ․ Հմայեակ, դո՛ւն․․․ հաւատարմ'աչքերուս, դո՛ւ ալ քու եղբօրդ և անոր ամուսնոյն ու աղջկանը թշուառութեանը կը փափաքիս․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Ո՛չ քուկդ, Նազլիկ․ բայց միայն ծնողացդ, անշո՛ւշտ զանոնք կործանելով՝ ես շատ երջանիկ կ'ըլլամ․

ՆԱԶԼԻԿ․ Ո՛չ իմս․․․ ո՛չ իմս․․․ Հմայեակ, չե՞ս գիտեր որ ես աւելի կ'ընտրեմ գերեզման մտնել, քան թէ բաժնուիլ իմ սիրելի հօրմէս և քաղցրիկ մօրմէս․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Խենդ աղջիկ, Սուրէնի քով աւելի երջանիկ կ'ըլլաս․

ՆԱԶԼԻԿ․ Մինչև անգամ երկնից մէջ թշուառ պիտի ըլլամ, թէ որ ծնողքս քովս չգտնուին․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Անոնք բոլորն ալ յիմար կարծիքներ են․

ՆԱԶԼԻԿ․ Յիմարը դու ես, որ Արարչին կապած սրտերը իրարմէ բաժնելու կը ջանաս․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Լա՛է, լա՛է․ հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ․ Սո՛ւրէն, Սո՛ւրէն, ինչո՞ւ համար ասանկ խորունկ մտածութեան մէջ ինկած ես․ քաջ եղի՛ր, յիշէ խոստումդ․

ՍՈՒՐԷՆ․ Ես միշտ իմ խոստմանս վրայ հաստատ կեցած եմ․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Կեցցես, Սո՛ւրէն․․․ Խո՛սրով, Վա՛րդանոյշ․ ըսէք նայիմ, ինչ պատասխան պիտի տաք․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Ո՛հ, շուարեցայ․ Երկինք, ինչ զրուցեմ․․․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Կամ ստակը, կամ Նազլիկը․

ԽՈՍՐՈՎ․ Կը պաղատիմ, եղբայր իմ Հմայեակ․․․ կ'աղաչեմ, Սո՛ւրէն, ողորմեցէ՛ք թշուառիս․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Դուքն Աստուծոյ, Հմայեակ, Սո՛ւրէն․

ՍՈՒՐԷՆ․ Աղաչանք, պաղատանք ամենևին օգուտ մը չունին․ կամ ստակը, կամ Նազլիկը․

ՆԱԶԼԻԿ․ Գոնէ իմ աչուըներուս արտասուացը ողորմեցէ՛ք․․․

ԽՈՍՐՈՎ․ Մի՛ խնայէք ինծի․․․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Ո՛հ․․․ ալ կը մեռնիմ․․․

ՆԱԶԼԻԿ․ Մի՛ խառնաք մեզի դէմ տէմքը իմ, թող շարժի ձեր գութը իմ ու ծնողացս վրայ․․․ երեսանկեալ կը պաղատիմ․․․ ո՜հ, ողորմութիւն․․․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Ծառաներ, շուտով բռնեցէք սա աղջիկը․

ՆԱԶԼԻԿ․ Անօրէններ, ես չեմ փախչիր․․ մա՛յր իմ, քաղցրիկ մայր իմ․․․ սիրելի հայր իմ․․․ ո՜հ, զիս․․․․

ԽՈՍՐՈՎ․ Ա՜հ․․․ ձգեցէ՛ք․․․ քիչ մ'ալ ձգեցէ՛ք․․․

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ․ Ահ կը մեռնիմ․․․ չեմ կրնար դիմանալ․․․ իմ անուշիկ աղջիկս․․․

ՆԱԶԼԻԿ․ Ա՜հ, մի այդչափ անգթանաք, գոնէ ձգեցէ՛ք զիս քիչ մը՝ որ անգամ մըն ալ համբուրեմ իմ դորովագութ հայրս և մայրս․․․ ձգեցէ՛ք․․․ ո՜հ, մի քաշէք․․․

ՀՄԱՅԵԱԿ․ Քաշեցէ՛ք․

ՍՈՒՐԷՆ․ Շուտով․

ՆԱԶԼԻԿ․ Գոնէ վերջին ներումն խնդրեմ․․ գոնէ իմ վերջին և հրաժարական ողջոյնս տամ․․․
Ներեցէ՛ք իմ պակասութեանցս․․․
քա՛ղցրիկ մայր իմ, ներէ՛ ինձ, թէ որ քեզի դէմ բան մը ըրած կամ խօսած եմ մինչև այսօր․․․
Ներէ՛ ինձ, անուշիկ հայր իմ․․․
անգամ մըն ալ զձեզ համբուրեմ․․․
ձգեցէ՛ք․․․
ողջամբ մնաք, սիրելի ծնողք իմ․․․
Արարիչը զձեզ մխիթարէ՛․․․
ողջամբ մնա՛ս, հա՛յր իմ․․․
ողջամբ մնա՛ս, մա՛յր իմ․․․

digitised by A.R.A.R.@

(Կանչ մը ծառաներ Մաղնէնը կը բռնեն ու կը տանին . անոնցմէ մէկ կանեն ալ Խոսրովը և Վարդանոյշը կը բռնեն որ իրենց ազնուականը ետևէն նետեն)

Վարագոյրը կը գոցուի

ՎԱՐԱԳՈՅՐ ԵՐՐՈՐԴ

Վարագոյրը բացուելուն՝ պատերազմի դաշտ մը կը ներկայացուի . և հեռուէն կը տեսնուի Ախուրեան գետը :

ՏԵՍԱՐԱՆ Ա

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ԶԻՆՈՒՈՐ

Խումբ . (սեղանի մը բոլորտիքը նստած , և խմելով զբաղած)

Խմենք , այսօր ուրախութեան
երգ երգելով զուարթանանք .
զի փառք պարծանք արիութեան
մեր զէնքերովը ստացանք :
Խմենք , խմենք ,
մէկտեղ երգենք .
ուրախութեամբ խայտանք , պարենք :

Այո՛ , Աշոտ մեծ յաղթութեան
մրցանակը վաստըկեցաւ .
բայց սիրելի խաղաղութեան
պայծառ Արփին շուտ փայլեցաւ :
Խաղաղութիւն
խաղաղութիւն
թո՛ղ 'ի մէջ մեր ըլլայ յաւերժ :

Զուարթ օրեր Երընջակին՝
որ մեզ ունի իր բազկին տակ ,
պարտիմք մաղթել , և անունին
տալու ենք միշտ փառք և հռչակ :
Յաւերժ կեցցէ ,
յաւերժ կեցցէ՛
զընդապետըն մեր Երընջակ :

Ամենքնիս ալ միաբերան՝
Այո՛ , կ'երդնունք , որ հայրենեաց
փառքին համար մինչ ցխիճան
ըլլանք պատրաստ՝ սիրով վառուած :
Քա՛ղցր հայրենիք ,
քա՛ղցր հայրենիք ,
քեզի համար թո՛ղ մեք մեռնինք :
(կը խմեն)

ՏԵՍԱՐԱՆ Բ

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐԸՆՋԱԿ

Երընջակ . Ո՛վ իմ քաջամարտիկ նեցուկներս , ահա՛ այսօր կը յայտնեմ ձեզ իմ սրտիս անսպառելի ուրախութիւնը և գոհունակութիւնը՝ ձեր պատերազմի մէջ ունեցած արիութեանը համար . և անկեղծաբար կ'ըսեմ , որ ձեզնէ և ոչ մէկը կայ՝ որ հայրենեաց պաշտպան կոչուելու արժանի չըլլայ :
Խումբ . Մեր պարտքը , մեր պարտքը :
Երընջակ . Բոլոր հայրենասիրաց : Մեծ ուրախութիւն է ինծ նաև որ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ . ինչու որ պատերազմը երկու եղբարց և մի և նոյն հայրենեաց զաւակներուն մէջ էր . որն որ հայրենեաց օգուտ մը չունենալէն 'ի զատ՝ մեծամեծ վնասներ ալ կը պատճառէր . արդ՝ փառք Երկնից :
Խումբ . Փառք Երկնից :
Երընջակ . Հիմայ ուրիշ բան մ'ալ ունիմ ձեզի ըսելիք , զորն որ բաւական ժամանակէ 'ի վեր սրտիս մէջ ծածկեր էի , և յաւիտեանս պիտի կորսուէր , թէ որ իմ արիւնս ալ մեր քաջազանց արեանը հետ խառնուէր . . . միշտ պատրաստ էք ձեր զինապետին օգնելու :
Խումբ . Բոլորով սրտիւ . մինչև մեր արեան վերջին կաթիլը պատրաստ ենք թափելու մեր զինապետին համար :
Երընջակ . Արդ՝ իմացէք , ո՛վ իմ քաջ բարեկամներս , որ ինչպէս ուրիշ շատ երիտասարդներու՝ ասանկ ալ իմ սիրտս սաստիկ սիրով կապուած է օրիորդի մը հետ :
Խումբ . Յաւերժ կեցցէ սիրուհին :
Երընջակ . Յաւերժ կեցջի՛ք և դուք , իմ զօրաւոր նեցուկներս . . . բայց աւա՜ղ , այն հըրեշտակը՝ զոր ես կը սիրէի , այն չքեղ թագուհին՝ որն որ իմ սրտիս մխիթարութիւնը եղած էր մինչև հիմայ , այս բոպէիս Անիի մէջ կը գտնուի :
Խումբ . Ո՛հ . . .
Երընջակ . Սուրէն իշխանին տանը մէջ :
Խումբ . Ո՛հ . . .
Երընջակ . Հայկազուն իշխանի մը քոյր է . որն որ՝ չեմ գիտեր , ի՞նչպէս կարողացեր է գողնալ իմ սիրուհւոյս սիրտը :
Խումբ . Վրէժ . . .
Երընջակ . Այո՛ , վրէժս պիտի առնեմ այն անօրէն գազանէն . . . պատրա՞ստ էք ինծի օգնելու :
Խումբ . Բոլորով սրտիւ , սիրելի մեր Երընջակ , մինչև անգամ արիւննիս թափելու պատրաստ ենք մեր զինապետին համար :
Երընջակ . Ուրեմն պատրաստուեցէք՝ այս գիշեր ինծի հետ ընկերանալու համար . . . այս գիշեր մեր բանակին բոլոր խումբերը պիտի հեռանան ասկից բաց 'ի իմ գունդէս . վասն զի Սմբատ իմ և ձեր քաջութիւնները լսած ըլլալով՝ կ'ուզէ վարձատրել զմեզ . այս պատճառաւ քանի մը օր Անիի մէջ պիտի անցունենք :
Խումբ . Վրէժ առնելու ամենայարմար միջոց մը : (հեռուէն թմբուկի ձայներ կը լսուին)

ՏԵՍԱՐԱՆ Գ

ԵՐԸՆՋԱԿ · ԽՈՒՄԲ · ԵՒ ՊԱՀՏՕՆԱԿԱԼ ՄԸ

Պահտօնակալ . Երընջակ :
Երընջակ . Հոս :
Պահտօնակալ . Այս ժամէն Աշոտի բոլոր զօրքերը պիտի հեռանան այս սահմաններէն . արդ՝ Աշոտ իր հրամանը կը խրկէ քեզ , որ քու խումբդ առնելով՝ անմիջապէս Անի մտնաս՝ Սմբատի ներկայանալու համար : (կ'երթայ)
Երընջակ . Լսեցի՛ք ուրեմն իմ քաջերս . գացէ՛ք , պատրաստուեցէ՛ք , որ ամենքս մէկտեղ Անի մտնենք . . . իմացէ՛ք նաև որ եթէ կայ ձեր մէջէն այնպիսի մէկը՝ որուն սիրտը ինծի հետ միացած չէ , թո՛ղ չընկերանայ ինծի հետ . . . արի՛ք , իմ արիասիրտ զինուորներս , արի՛ք :
(կ'երթայ խումբը)

(Պիտի շարունակուի)

ԱՌԱԿ

ՍԵՐ ԵՒ ՅԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օր մը Սէրն ու Յիմարութիւնը մէկտեղ խաղալու ատենին՝ մէջերնին վէճ մը կը ծագի , ու կամաց կամաց բանը կը տաքնայ . վերջապէս՝ Սէրը կը խնդրէ Դիքերէն , որ իրենց վէճը լուծելու համար բարեհաճին ժողով մը կազմելու : Անհամբեր Յիմարութիւնը այս դատին վերջանալուն չսպասելով՝ անանկ սաստիկ հարուած մը կուտայ իւր ընկերին՝ որ խեղճին երկու աչուըներն ալ մէկէն 'ի մէկ կըկուրնան : Դիքերը այս ցաւալի դիպուածը լսելուն պէս՝ կ'ուզեն որ ասոր մէկ ճարը մտածեն . ուստի՝ երկայն խորհրդակցութիւններէն վերջը՝ ամենուն հաճութեամբը կ'որոշուի , որ Յիմարութիւնը իրեն ըրած չարութեանը փոխարէն՝ անկից վերջը շարունակ Սիրոյ առաջնորդն ըլլալու դատապարտուի :

ՃՇՄԱՐԻՏ ԲԱՐԵԿԱՄ

Երբոր օր մը քանի մը անձինք Սոկրատ իմաստասէրին հետ իրեն շինել տուած տանը առջին կը գտնուէին , անոնցմէ ամեն մէկը ըսկսաւ իմաստասէրին շինել տուած գործը դատքննել :

Մէկը կ'ըսէր թէ . Սոկրատի պէս անձի մը ասանկ բնակարան մը բնաւ չյարմարիր , մէկն ալ կ'ըսէր թէ , մէջի սենեակները խիստ պզտիկ են . վերջապէս ուրիշ անձ մըն ալ եկաւ ու ըսաւ , այս տունը այնչափ փոքրիկ է՝ որ մարդս հազիւ թէ կրնայ մէջը գտնուիլ : Այն ժամանակը Սոկրատ իր բերանը բանալով հետևեալ համառօտ խօսքը ըսաւ . " Երանի՜ թէ այս փոքրիկ տունս ճշմարիտ բարեկամներով լեցուէր : "

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ստորագրուելու գլխաւոր տեղերն են առայժմ .
Կոստանդնուպօլիս Վէզիր–Խանը [illegible] գրավաճառին . [illegible] . Թիւ 15 .
Մերձան—Զարդարեան Մարգարեան յարգոյ Պ . Յարութիւնին գրատանը :
Վէզիր—Խանին դրանը մէջ գրավաճառ Սարգիսեան Պ . Մարտիրոսին խանութը :
Մեծ–Նոր–Խանը . [illegible] լրագրոյն գրասենեակը Յարգոյ Պ . [illegible] յետևոյն :
Պէրա . Բասաժ—Օրիանթալ ծովոյը : Թիւ 2 .
Պոլիսէր [illegible] գրատանը :
Սկիւտար—Սալային դիմացը՝ Մ . [illegible] գրավաճառին գրատանը :
Խասգիւղ . [illegible] Բանգարանը :
Օրթագիւղ . Արշալոյս Արարատեան գրասենեակը :
Աղա . Փրկչեան Նիկողայոս Աղային յետևոյ :
Հալէպ . Մեծարգոյ [illegible] Սաէֆանոֆ Յովհաննէս Աղային վաճառատունը :

ՀԵՂԻՆԱԿ ԳՈՐԾՈՅՍ · Ա · Հ · ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ
ՎԷԶԻՐ–ԽԱՆ